

“Als je journalisten weet aan te sturen, kun je aan iedereen leiding geven”

De Wereldomroep bevindt zich in een spannende spagaat. Als je van 46 naar 14 miljoen per jaar moet, heeft een kaasschaaf z'n nut verloren. Want wanneer 70 procent van je bedrijf wordt opgedoekt, staat ieders positie op het spel. Ook die van de hoofdredacteur. Het is geen feest om 250 mensen te ontslaan. Dus wat je moet doen, is alles vergeten wat je had en opnieuw beginnen. Een slanke, wendbare internationale omroep willen worden die gericht is op het bevorderen van vrijheid van meningsuiting en meningsvorming. In heel veel landen. Een lastige klus, maar ook een avontuurlijke uitdaging voor hoofdredacteur Radio Nederland Wereldomroep Rik Rensen en zijn collega's.

Annemiek Schrijver Maud Berger

Dat bouwen heeft hij al een keer gedaan toen Rensen in 1989 gevraagd werd om de overstap te maken van NRC Handelsblad naar RTL om de nieuwsredactie op te bouwen. “Ik was ongeveer de eerste werknemer en er kwamen mensen binnen als Jeroen Pauw, Loretta Schrijver, Max Westerman, Connie Mus en Harm Taselaar. Maar toen was het een groot feest van louter opbouwen.”

De tijden zijn veranderd. We zijn toe aan een cultuuromslag en dat geldt dus ook voor de Wereldomroep. “De organisatie heeft met het brengen van nieuws en achtergronden via de korte golf heel erg lang op dezelfde manier gewerkt. Het is nu tijd om via andere manieren content naar de doelgroepen te distribueren.” Misschien klinkt het hard, maar bezuinigen biedt ook een kans. Natuurlijk houdt Rensen in z'n achterhoofd dat

veel van zijn mensen weg moeten, van wie een groot deel lastig aan het werk zal komen omdat het anderstaligen betreft die hier soms zelfs als politiek vluchteling gekomen zijn. “We hebben niet alleen een Nederlandse afdeling, maar ook een Arabische, Chinese en een voor Latijns Amerika waar Spaans en Portugees wordt gesproken. Een Engels deel, een Franstalige poot voor Afrika, een Caribische en een Indonesische tak. Veel medewerkers zijn moeilijk plaatsbaar. Vaak zijn zij al heel lang werkzaam voor de Wereldomroep. Dat is een lastig en delicaat proces. Tegelijkertijd biedt het een kans om een modern bedrijf op te bouwen dat gefocust is op *free speech* en afrekenbaar is op prestatie.”

Veel te hard

Wat Rensen dan voor ogen staat met 14 miljoen? Er is maar één optie mogelijk: kiezen. Hoe denkt Rik dat te

gaan aanpakken? Zijn opruimwoede bij NOVA was een kort leven beschoren, nadat presentatoren als Felix Rottenberg en Matthijs van Nieuwkerk vroegtijdig vertrokken en Rob Trip en Margriet Vroomans tot hun verbijstering hun biezen moesten pakken. “Mijn opdracht was toen om een gezapig programma dat te veel op de automatische piloot werkte nieuw leven in te blazen. Daar ben ik veel te hard ingegaan. Ik kwam uit die commerciële hoek van het *RTL Nieuws* waar het management en dus ook de hoofdredactie elke drie maanden *budget review* werd opgelegd. Strakke *targets*, afrekenbaarheid; een uiterst wendbare organisatie. Mijn grote fout was, dat ik op dezelfde manier aan de slag dacht te kunnen bij NOVA. Maar binnen de kortste keren vloog iedereen alle kanten op en was ik de grip op de organisatie kwijt.”

Bij RTL was het opstaan en bij NOVA vallen. Eigen schuld, volgens hem: “Als je bij de publieke omroep echt wat wilt veranderen, moet je niet als een dolle tekeer gaan. In al die jaren ▶

“Als je bij de publieke omroep echt wat wilt veranderen, moet je niet als een dolle tekeer gaan”

Met dank aan restaurant Vlaar in 's Graveland

► heb ik geleerd steeds beter de hartslag van een bedrijf en het humeur van de medewerkers op me te laten inwerken.”
Dat is meegenomen, want bij de Wereldomroep werken mensen met dertig verschillende nationaliteiten. “Ik luister veel beter en daardoor laat ik me ook meer inspireren door de verschillende meningen. Dat maakt het werk leuker en minder eenzaam. Nu wil ik op een fatsoenlijke manier afscheid nemen van een aantal mensen en dat kan alleen als je het samen doet. Daar creëer je ambassadeurs mee. Ik luister tijdens plenaire vergaderingen en afdelingsbijeenkomsten. Ook houd ik m'n deur open. Niet alleen afwachtend, maar ik stap ook op mensen af als ik denk dat er wat is.”

Toegevoegde waarde

Wat betekent die missie van *free speech* voor de Wereldomroep?
“Mensen aan het denken zetten met een inhoudelijk aanbod van audio, video en tekst. We zullen in de toekomst vooral onderwerpen moeten produceren met een toegevoegde waarde die het verschil maken. Want zonder aantoonbare journalistieke impact heeft de Wereldomroep geen nut.”
Hij geeft een voorbeeld: “In veel Latijns Amerikaanse en Arabische landen kan niet of nauwelijks transparant gesproken worden over seksuele bewustwording, verkiezingen of corruptie. Laat staat dat de plaatselijke journalistiek dit soort onder-

werpen in alle vrijheid kan behandelen en bespreekbaar maken. Zelfs voor een internationale journalistieke organisatie als de Wereldomroep is dat erg lastig. Je moet natuurlijk ook selectiecriteria bedenken waarom je in bepaalde landen wel of niet actief bent. Anders laat je de keuze aan de willekeur van bijvoorbeeld een hoofdredacteur of minister over. Daarom heeft *Freedomhouse*, een internationaal erkend NGO in Washington, selectiecriteria bedacht wanneer landen bij de categorie vrij, gedeeltelijk vrij, of *not free at all* horen.”
Maar de Wereldomroep kan toch onmogelijk actief zijn in alle onvrije landen? Zeker als de internationale omroep echt verschil wil maken terwijl nog maar een fractie van het budget over is. En er zijn nog hooguit vijf maanden over om beslissingen te nemen over kwesties als: Hoe formuleer je je doelgroep? Welke content ontwikkel je per land? Welk verschil kun je maken door thematiek aan te snijden die andere internationale zenders niet te berde brengen? Hoe breng je dat aanbod dan bij je doelgroep? Niet met de korte golf. Social media? Door samenwerken met mediapartners ter plekke? In sommige landen kan dat niet.

Handen ineen

Rensen is vol goede moed en ondernemingslust. “Een aantal maanden geleden luisterde ik naar een interview op Radio 1 met André Krouwel, de baas van Kieskompas. Hij was bezig met het opzetten van Kieskompas in

Turkije. Maar dat lukt alleen als je kunt samenwerken met lokale mediapartners. Ik heb Krouwel gebeld en gezegd dat Radio Nederland Wereldomroep niet actief is in Turkije, maar dat er in de Arabische wereld verkiezingen aankwamen en dat we in een aantal Noord-Afrikaanse landen wel actief zijn. Zo hebben we de handen ineen geslagen. We zijn met vallen en opstaan in Tunesië begonnen. Ook in Marokko en Egypte zijn we van start gegaan. Samen met wetenschappelijke teams stellen we een serie vragen op die mensen daar aan het denken zetten opdat ze een bewustere keuze kunnen maken voor of tegen een partij. De Wereldomroep maakt bovendien samen met mediapartners ter plekke een aantal journalistieke producties voor en na de verkiezingen in zo'n land.”
Rensen is zeer verheugd dat het kieskompas nu al 175.000 bezoekers heeft getrokken. En wat de wereldwijde seksuele bewustwording betreft: “In veel landen is seks een taboe. Vandaar het journalistieke project *Love Matters*. Eerst zijn we in India begonnen met een Hindiversie, nu zijn we bezig met de Urduversie dat in Pakistan veel gesproken wordt. Ook zijn we doende in het Spaans voor een aantal Latijns-Amerikaanse landen. Het betreft een project waarbij we een database hebben opgesteld met onderwerpen als seks en gezondheid, seks en geweld en seks en intimiteit. Van de kant van mediapartners is er heel veel belangstelling voor. Natuurlijk willen wij geen zending

bedrijven. Zelfs geen taboes doorbreken. Maar we hopen mensen bewustzijn te geven zodat ze in staat zijn hun eigen keuzes te maken.”

Multimediaal

De Wereldomroep kan dat doen omdat wij Nederlanders nu eenmaal libertijns zijn ten opzichte van het bui-

“Je moest goeie vriendjes zijn met de dames van de stenoafdeling want dan kwam je voor in de rij. Als je geluk had mocht je om 01.00 uur je eerste stuk doorbellen. Dus gewoon een hele NRC-pagina voorlezen, inclusief spelling en interpunctie. Dan kon je tenminste naar bed. Want als de meisjes je niet moesten omdat je nooit een lekker flesje limoncello bij je had, zeiden ze: ‘Even kijken, u bent om half 5 aan de beurt.’ Toen kwam ik bij RTL, het eerste commerciële station van Nederland. Er was geen enkele ervaring. Velen kwamen van de publieke omroep, dus als een journalist op reis ging, kreeg hij een cameraman, geluidsman, regisseur en producer mee. Ik zag wat dat kostte en dacht aan mijn tijd in Rome en begon de geluidsman weg te halen. Laat die cameraman dat maar zelf doen. Producer eraf. Ploegen werden dus steeds kleiner. Bij de Wereldomroep zei ik dat we allemaal videojournalist, *one man band*, zouden worden.”

Meer ontspannen

“De mediawereld is de afgelopen twintig jaar in technisch opzicht revolutionair veranderd. Radio 1 beluisteren in het verre buitenland? Je doet het via een snelle wifi-verbinding in je hotel, bungalowpark of op de camping.” In dat opzicht lag het voor de

hand dat de politiek besloot dat de Nederlandse afdeling sneuvelen gaat bij de Wereldomroep. Hoe het met Rensen zelf gaat? Hij is bepaald niet minder begeistert, maar staat wel meer ontspannen in het leven dan vroeger. Komt misschien door 55 worden. Tegenwoordig bestaat het leven uit meer dan alleen werken. In een dag kan hij in zijn huis in Italië zijn, terwijl Goethe daar weken over deed. Bomen snoeien, over het land lopen, gras maaien, z'n column schrijven in Italië Magazine. Hij gaat er vaak naar toe en komt herboren terug. De wereld is klein geworden. Uiteindelijk zal de schoksgewijze opmars van de communicatie niet meer te stoppen zijn. Afrika ligt wat betreft internetpenetratie het verst achter. China is daar volop aan het investeren. Maar wij zijn overlevers en geweldige handelslui dus laten we ons toch niet zulke zorgen maken. Of nog meer ambitie lonkt? Rensen is ooit als schrijvend journalist begonnen. Als hij tijd had, zou hij zijn gouden pennetje tot volle wasdom brengen. Neem nu Adriaan van Dis. Geweldig op televisie maar onovertroffen op papier. Ondertussen: “Als je journalisten weet aan te sturen, kun je aan iedereen leiding geven. Want je huurt ze in vanwege hun mondigheid. Sympathieke lastpakken zijn het.” ■

“Ik luister veel beter en daardoor laat ik me ook meer inspireren door de verschillende meningen”

tenland. Zelfs in België zijn ze al preutser. En in Rensens' geliefde land Italië is het al niet veel beter. Maar zijn al die buitenlandse medewerkers van Rik dan wel zo open? Ach ja, daar worden ze natuurlijk ook op geselecteerd in deze afvalrace. Dat geldt vast ook voor de vraag of ze monomediaal dan wel multimediaal zijn ingesteld: “Ja, multimediaal! Ik ben het vanzelf geworden. Dat komt door het correspondent zijn in Rome voor NRC, Elsevier, Radio 1 en Veronica Nieuwslijn. Maar de distributiemiddelen waren nog niet multimediaal: je moest vaak diep in de nacht je stuk doorbellen. En je foto's drukte je zelf af en dan stopte je ze in een mooie envelop.”

